PERANANKAUNSELORPELAJARDISEKOLAHMENENGAH

Kertas Projek ini diserahkan kepada Sekolah Siswazah,
UUM untuk memenuhi keperluan sebahagian
daripada penganugerahan program
Sarjana Sains (Pengurusan)
UUM , Sintok

Oleh

NAZMI BIN HAJI MD NOOR

Julai, 1998

Hakcipta @ 1998, Nazmi bin Haji Md Noor

Sekolah Siswazah
(Graduate School)
Universiti Utara Malaysia

PERAKUAN KERJA KERTAS PROJEK
(Certification of Project Paper)

Saya, yang bertandatangan, memperakukan bahawa
(I, the undersigned, certify that)

NAZMI BIN MD. NOOR

calon untuk Ijazah
(candidate for the degree of) Sarjana Sains (Pengurusan)

telah mengemukakan kertas projek yang bertajuk
(has presented his/her project paper of the following title)

PERANAN KAUNSELOR PELAJAR DI SEKOLAH MENENGAH

seperti yang tercatat di muka surat tajuk dan kulit kertas projek
(as it appears on the title page and front cover of project paper)

bahawa kertas projek tersebut boleh diterima dari segi bentuk serta kandungan, dan meliputi bidang ilmu dengan memuaskan.
(that the project paper acceptable in form and content, and that a satisfactory knowledge of the field is covered by the project paper).

Nama Penyelia
(Name of Supervisor): Encik Azmi Abu Samah

Tandatangan
(Signature) :

Tarikh
(Date) : 18.7.1998.

KEBENARAN MENGGUNA

Kertas Projek ini adalah sebagai memenuhi sebahagian daripada pengajian program lepasan ijazah Universiti Utara Malaysia. Saya bersetuju supaya pihak Perpustakaan Universiti Utara Malaysia mengadakan kertas projek ini bagi tujuan rujukan. Saya juga bersetuju bahawa kebenaran untuk membuat salinan, keseluruhan atau sebahagiannya, bagi tujuan akademik mestilah mendapat kebenaran daripada penyelia saya atau semasa ketiadaan beliau, kebenaran tersebut boleh diperolehi daripada Dekan, Sekolah Siswazah, Universiti Utara Malaysia.

Sebarang penyalinan, penerbitan atau penggunaan ke atas keseluruhan atau sebahagian daripada kertas projek ini untuk perolehan kewangan tidak dibenarkan tanpa kebenaran bertulis daripada saya. Permohonan untuk kebenaran membuat salinan atau lain-lain kegunaan samada secara keseluruhan atau sebahagiannya, boleh dibuat dengan menulis kepada;

Dekan

Sekolah Siswazah

Universiti Utara Malaysia

06010 UUM Sintok

Kedah Darul Aman

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk mengkaji peranan Kaunselor Pelajar dari perspektif Penolong Penolong Kanan Hal Ehwal Murid, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin di sekolah menengah di bawah Pejabat Pendidikan Daerah Kerian, Parit Buntar Perak. Sebanyak 13 orang Penolong Kanan Hal Ehwal Murid, 13 orang Kajian ini bertujuan untuk mengkaji peranan Kaunselor Pelajar dari perspektif Penolong Kanan Hal Ehwal Murid, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin di Kaunselor Pelajar dan 13 orang Guru Disiplin dari 13 buah sekolah menengah terlibat dalam kajian ini. Instrumen yang digunakan untuk kajian ini ialah soalselidik Counselor Role Assessment Survey (CRAS) yang dibina berdasarkan item-item penilaian bagi enam aspek perkhidmatan bimbingan dan kaunseling di sekolah.. Kaedah analisis kuantitatif digunakan untuk menganalisis soalselidik. Dalam kajian ini pembolehubah bersandar ialah Penolong Kanan Hal Ehwal Murid, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin manakala pembolehubah bebas ialah kaunseling individu dan kelompok, bimbingan perkembangan kerjaya, penilaian dan maklumbalas, perundingan, koordinasi dan pengurusan program serta etika profesional. Ujian ANOVA digunakan untuk menguji untuk menguji perbezaan di antara pembolehubah. Keputusan kajian menunjukkan bahawa terdapat perbezaan yang signifikan di antara pandangan Penolong Kanan Hal Ehwal Murid, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin terhadap kekerapan kaunselor menjalankan perkhidmatan-perkhidmatan bimbingan dan kaunseling dan juga kepentingan perkhidmatan-perkhidmatan tersebut kepada pelajar dii sekolah menengah Daerah Kerian. Didapati juga bahawa tidak terdapat perbezaan yang signifikan di antara pandangan Penolong Kanan Hal Ehwal Murid, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin terhadap kekerapan kaunsleor pelajar menjalankan perkhidmatan kaunseling individu dan kaunseling kelompok di sekolah-sekolah menengah Daerah Kerian.

ABSTRACT

The purpose of this study was to review the administrators, school counselors, and discipline teachers perception of the actual role of the secondary school counselors .of the Kerian, Parit Buntar District Education Office. Thirteen administrators, thirteen school counselors and thirteen discipline teachers from 13 secondary schools involved in this study. Questionnaires method based on the Counselor Role Assessment Survey (CRAS) was used to obtained data based on evaluation items for the six aspects of guidance and counseling services provided by the school. Quantitative analysis method was used to analyses the questionnaires. The dependent variable was the school administrators, student counselors and discipline teachers while individual and group counseling services, developmental, educational and career guidance services, assessment and appraisal services, consulting services, coordination and management of a developmental and comprehensive program services and professional ethics, personal growth and development services were independent variables. One Way ANOVA was used to test the difference between variables. The results showed that there were significant differences in perception between the administrators, student counselors and discipline teachers towards the actual role of student counselors in implementing the guidance and counseling services to students in secondary schools in the District of Kerian. Anyway there is no significant differences in perception between the administrators, student counselors and discipline teachers towards the individual and group counseling services being given by the student counselors in secondary schools in the District of Kerian.

PENGHARGAAN

Dengan Nama Allah
Yang Maha Pengasih Lagi Maha Penyayang

Syukur Alhamdulillah ke hadrat Allah S.W.T kerana dengan keizinan dan rahmatNya, kajian ini telah dapat disempurnakan. Selawat dan salam ke atas Junjungan Besar Nabi Muhammad S.A.W. dan keluarga serta para sahabat yang telah berjuang untuk menegakkan kalimah tauhid di atas muka bumi ini.. Saya ingin merakamkan rasa terima kasih dan penghargaan yang tidak terhingga kepada semua pihak yang terlibat secara langsung atau pun tidak langsung di atas segala bantuan, sokongan dan galakkan dalam menyempurnakan program Sarjana Sains (Pengurusan).

Petama jutaan terima kasih kepada Kementerian Pendidikan Malaysia dan IAB yang menawarkan saya peluang dan biasiswa untuk melanjutkan pengajian ke peringkat sarjana. Juga tidak lupa kepada UUM khususnya Dekan Sekolah Siswazah, Prof. Madya Dr. Ibrahim Abdul Hamid, pensyarah-pensyarah terlibat serta seluruh staf UUM.

Kepada Encik Azmi Abu Samah selaku penyelia kertas projek ini, terima kasih yang paling istimewa di atas bimbingan, nasihat dan dorongan yang diberikan semasa menyiapkan kajian ini. Semoga Allah jua yang memberkati beliau dan keluarganya.

Jutaan terima kasih juga kepada semua rakan seperjuangan Kohort 6 terutama sekali. Saudara Ahmad Zubir bin Daud, Puzer Mohamad, Suwaimi Mohamed. Ariffin Hasan, Mohd Ismail Suhada, dan lainnya yang prihatin dan sentiasa membantu sepanjang pengajian di UUM ini. Juga ribuan terima kasih kepada Tuan Haji Muhammad Sabri bin Haji Ngah Habsah, Ketua Sektor Pengurusan Pembangunan Kemanusiaan,Tuan Hj. Othman bin Mahmud Ketua Unit Hal Ehwal Murid, Jabatan Pendidikan Perak yang sentiasa memberi perangsang untuk melanjutkan pelajaran.

Akhir sekali, kepada semua pihak yang terlibat secara langsung dan tidak langsung, segala bentuk kerjasama dan pertolongan yang diberikan itu hanya Allah sahaja yang layak membalasnya.

NAZMI BN HAJI MD NOOR
UUM, Julai, 1998

Untuk

Bapaku

ALLAHYARHAM HAJI MD NOR BIN MUHAMAD

Semoga Allah mencucuri rahmat ke atas rohnya

Ibuku

HAJAH SAADIYAH BINTI HAJI AHMAD

terima kasih kerana mendidik

Isteriku yang tersayang

ZAINAB BINTI ABDUL HAMID

Perangsang serta pengorbananmu amat disanjungi

dan anak-anakku yang tercinta

MOHD SYAUQI
NOORUL SYAUQINA
MOHD SYAFIQ
AINAA SYAFIQAH
FATIN SYAZWANI
AQILAH SYAHIRAH

yang telah membuka lembaran sejarah ilmu abah

Saudara-saudaraku

NAKHIAH, NAZMAH, NAZRI,
NAHAR, NAIZAH, NAIZAM, NAZLI

Kalian tidak pernah kulupakan

JADUAL KANDUNGAN

KEBENARAN MENGGUNA	i
ABSTRAK	ii
ABSTRACT	iii
PENGHARGAAN	iv
JADUAL KANDUNGAN	v
SENARAI JADUAL	ix
SENARAI RAJAH	x

BAB SATU : PENDAHULUAN

1.1	Pengenalan	1
1.2	Pelaksanaan Kaunselor Sepenuh Masa	6
	1.2.1 Akademik	7
	1.2.2 Kerjaya	8
	1.2.3 Psikososial dan Kesejahteraan Mental	8
	1.2.4 Keibubapaan	9
	1.2.5 Masalah Pelajar	9
1.3	Pernyataan Masalah	11
1.4	Tujuan Kajian	14
1.5	Persoalan Kajian	15
1.6	Kepentingan Kajian	17
1.7	Batasan Kajian	18
1.8	Definisi Konsep-Konsep Utama	19
	1.8.1 Peranan Kaunselor Pelajar	19
	1.8.2 Kaunselor Pelajar	20
	1.8.3 Pentadbir Sekolah	21
	1.8.4 Guru Disiplin	21
	1.8.5 Pandangan	22

1.9 Hipotesis Kajian 22

BAB DUA : SOROTAN LITERATUR

2.1 Pengenalan 29

2.2 Matlamat Kaunselingi 31

2.3 Sejarah Perkhidmatan Bimbingan dan Kaunseling di Malaysia 31

2.4 Peranan Kaunselor Pelajar di Sekolah Menengah 40

2.4.1 Kaunseling Kerjaya 42
2.4.2 Kaunseling Peribadi 43
2.4.3 Perundangan 43
2.4.4 Menjalankan Kajian 43
2.4.5 Ujian Psikologi 44
2.4.6 Penempatan 44
2.4.7 Masalah-Masalah Dadah/Alkohol 44
2.4.8 Rujukan 45

2.5 Kajian Dalam dan Luar Negeri 45

BAB TIGA : METODOLOGI

3.1 Pengenalan 49

3.2 Rekabentuk Kajian 49

3.3 Populasi dan Persampelan Kajian 52

3.4 Jenis Instrumen Yang Digunakan 52

3.5 Instrumen Kajian 53

3.6 Tatacata Pengumpulan Data 54

3.7 Tatacara Penganalisisan Data 56

3.8 Kesimpulan 57

BAB EMPAT: DAPATAN KAJIAN

4.1 Pengenalan 58

4.2 Analisis Deskriptif 59

4.3 Analisis Hipotesis 65

4.3.1 Analisis Hipotesis 1 70

4.3.2 Analisis Hipotesis 2 71

4.3.3 Analisis Hipotesis 3 72

4.3.4 Analisis Hipotesis 4 73

4.3.5 Analisis hipotesis 5 74

4.3.6 Analisis Hipotesis 6 75

4.3.7 Analisis Hipotesis 7 76

4.3.8 Analisis Hipotesis 8 77

4.3.9 Analisis Hipotesis 9 78

4.3.10 Analisis Hipotesis 10 79

4.3.11 Analisis hipotesis 11 80

4.3.12 Analisis Hipotesis 12 81

4.4 Kesimpulan 82

BAB LIMA :KESIMPULAN DAN CADANGAN

5.1 Pengenalan 83

5.2 Kesimpulan Mengenai Dapatan Kajian 80

5.2.1 Kekerapan Kaunselor Menjalankan Tugas 84

5.2.2 Kepentingan Perkhidmatan Bimbingan dan Kaunseling di Sekolah 90

5.3 Kesimpulan dan Cadangan 93

RUJUKAN 99

LAMPIRAN-LAMPIRAN 103

SENARAI JADUAL

Jadual		muka surat
3.1	Pembolehubah yang berhubung dengan peranan kaunselor pelajar	51
4.1	Taburan Responden Bagi Kekerapan Menerima Maklumat Tentang Perkhidmatan Bimbingan dan Kaunseling	60
4.2	Taburan Responden Tentang Kekerapan Menggunakan Perkhidmatan Bimbingan dan Kaunseling	61
4.3	Taburan Responden Bagi Kekerapan Merujuk Pelajar Kepada Unit Bimbingan dan Kaunseling	62
4.4	Taburan Responden Bagi Kepentingan Peranan Kaunselor Di Sekolah	63
4.5	Taburan Responden Bagi Maklumat Tentang Peranan Kaunselor	64
4.6	Taburan Responden Bagi Penerimaan Maklumat Tentang Perkhidmatan Bimbingan dan Kaunseling	64
4.7	Pandangan Terhadap Perkhidmatan Kaunseling Individu dan Kelompok Antara Penolong Kanan HEM, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin	70
4.8	Pandangan Terhadap Perkhidmatan Bimbingan Perkembangan, Pendidikan dan Kerjaya Antara Penolong Kanan HEM, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin.	71
4.9	Pandangan Terhadap Perkhidmatan Penilaian dan Maklumbalas Antara Penolong Kanan HEM, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin.	72
4.10	Pandangan Terhadap Perkhidmatan Perundingan Antara Penolong Kanan HEM, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin.	73

4.11 Pandangan Terhadap Perkhidmatan Koordinasi dan Pengurusan Program Antara Penolong Kanan HEM, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin. 74

4.12 Pandangan Terhadap Pengamalan Etika Profesional, Pembangunan dan Perkembangan Diri Antara Penolong Kanan HEM, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin. 75

4.13 Pandangan Terhadap Kepentingan Perkhidmatan Kaunseling Individu dan Kelompok Antara Penolong Kanan HEM, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin. 76

4.14 Pandangan Terhadap Kepentingan Perkhidmatan Bimbingan Perkembangan, Pendidikan dan Kerjaya Antara Penolong Kanan HEM, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin. 77

4.15 Pandangan Terhadap Kepentingan Penilaan dan Maklumbalas Antara Penolong Kanan HEM, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin. 78

4.16 Pandangan Terhadap Kepentingan Perkhidmatan Perundingan Antara Penolong Kanan HEM, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin. 79

4.17 Pandangan Terhadap Kepentingan Perkhidmatan Koordinasi dan Pengurusan Program Antara Penolong Kanan HEM, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin. 80

4.18 Pandangan Terhadap Kepentingan Kaunselor Mengamalkan Etika Profesional, Pembangunan dan Perkembangan Diri Antara Penolong Kanan HEM, Kaunselor Pelajar dan Guru Disiplin. 81

BAB SATU

PENDAHULUAN

1.1 Pengenalan

Pembentukan disiplin pelajar merupakan tugas yang amat mencabar dalam usaha untuk melahirkan warganegara yang bertamadun menjelang alaf baru. Sejajar dengan hasrat kerajaan untuk menjadikan Malaysia sebagai sebuah negara industri berteknologi tinggi, maka kita tidak mahu apa yang berlaku di barat dan juga timur berlaku di negara kita dalam konteks keruntuhan akhlak dan juga kemerosotan moral rakyatnya. Dengan sebab itulah sewaktu membentangkan kertas kerjanya "Malaysia; The Way Forward (Abu Bakar Nordin,1994) Perdana Menteri Dato' Seri Dr.Mahathir bin Mohamad telah menjelaskan bahawa kita akan mencapai negara maju mengikut acuan kita sendiri. Dalam erti kata yang lain negara maju yang kita harapkan ialah sebuah negara yang maju dalam segala aspek kebendaan dan juga kemajuan dalam aspek kemanusiaan. Sekiranya kita mampu mencapai kedua-dua ini maka sudah tentu Malaysia mampu menjadi model negara contoh dalam pembangunan di abad ke 21 kelak.

The contents of the thesis is for internal user only

Bibliografi

Abu Bakar Nordin (1994) **Reformasi Pendidikan Dalam Menghadapi Cabaran 2020.** Kuala Lumpur:Nurin Enterprise

Abueita, S.D. (1982). **An Analysis Of Assessment Of The Secondary School Counseling Programs In Kuwait As Perceived By Counselors, Administrators And Teachers.** An unpublished dissertation for the doctor degree. USA: George Washington University.

Aminah Haji Hashim (1984). Bimbingan dan kaunseling dalam pendidikan menengah. **Journal PERKAMA Kuala Lumpur. (1) 7-21.**

Azli Abdul Ani (1997) **Kepuasan Kerja Kaunselor Sepenuh Masa: Satu Kajian di Sekolah-Sekolah Menengah Daerah Kulim/Bandar Baharu.**Kertas Projek Sarjana Sains Pengurusan UUM yang tidak diterbitkan.

Bahagian Sekolah Kementerian Pendidikan Malaysia (1996) **Pandangan dan Pendapat pelajar mengenai disiplin**. Kertas kerja yang dibentangkan dalam Seminar Disiplin Pelajar Kebangsaan

Cerhan, J.V. (1988). The Human in the united states: An Overview for mental health professional. **Journal of Counseling Development. 69(1): 89 – 91**

Chiam Hong Keng (1996) **Discipline and development**. Kertas kerja yang dibentangkan dalam Seminar Disiplin Pelajar Peringkat Kebangsaan

Ching Mey See (1996) **The Role of the Secondary School Counselor In Malaysia as Perceived by Administrators, Counselors and Teachers Toward Role Definition**. Ohio:Umi Company.

Cooper, C.L. (1991) The Impact of stress counseling at work. **Journal of social behavior and personality. 6(17): 411 – 423.**

Engliman Roslan (1991) **Kajian Keperluan Perkhidmatan Kaunseling di Lembaga Pelabuhan Johor, Pasir Gudang**. Latihan Ilmiah (Tidak Diterbitkan). Universiti Pertanian Malaysia.

Gibson R.L., Mitchell M.H., & Basile S.K. (1993) **Counselling in the Elementary School**: A Comprehensive Approach. Massachusetts:Allyn and Bacon.

Heppner, P.P. & Heesacher, M. (1982). Interpersonal influence process in real-life counseling: Investigating clients perception, counselor experience level, and counselor power over time. **Journal of Counseling Psychology. 29(3): 215 – 223.**

Kamal Abd.Manaf (1996) **Manusia dan Personaliti:Membentuk Insan Yang Sempurna**. Kuala Lumpur:Utusan Publication & Distributors Sdn.Bhd.

Kementerian Pendidikan Malaysia (1993) **Panduan Pelaksanaan perkhidmatan bimbingan dan kaunseling di sekolah menengah.** Kuala Lumpur: Bahagian Sekolah.

Long, B.C. (1988) Work Related stress and coping strategies of professional woman. **Journal of employment counseling. 25(1): 37 – 47.**

McDowell & Deborah-Kay (1995) **Role Perception of school counselors** (Tidak diterbitkan). Sam Houston State Uuniversity

Mc Kee , K. & Smouse, A.D. (1983). Clients perceptions of expertness, attractiveness and trustworthiness: Initial impact of counselor status and weight. **Journal of counseling psychology. 30(3): 332 – 338.**

Miller, C. H. (1968**). Foundation of Guidance**. New York: Harper & Row Publishers.

Mohd Hisa Tahat (1980**) Perkhidmatan kaunseling dan status Kaunselor** Projek Diploma Kaunseling (tidak diterbitkan) Jabatan Psikologi. Bangi: UKM

Mohd Majid Konting (1990). **Kaedah Penyelidikan Pendidikan** Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.

Mohd Yassin Maaruf (1996) **Halatuju perkhidmatan kaunseling sekolah masa kini dan masa akan datang**. Seminar kaunselor-kaunselor sekolah ke arah perkhidmatan berkualiti: Kuala Lumpur: Kementerian Pendidikan Malaysia.

Mueller, D.J. (1986) **Measuring Social Attitude**. New York: Teachers College Press.

Muhaini Musa (1991) **Kajian Keperluan Perkhidmatan Kaunseling di Pusat Latihan Telekom Kuala Lumpur**. Latihan ilmiah yang tidak diterbitkan. Fakulti Pendidikan Universiti Pertanian Malaysia

Murray B.A., (1995) Validating The Role of School Counselor. **School Counselor v43 n1 5 - 9**

Nahrawi Mohamad Topek (1983) **The Role and Functions of the Guidance Counselor as Perceived by Teachers and Principals in Secondary Schools in Sarawak**, East Malaysia. Unpublished doctoral dissertation, Menomonie: University of Wisconsin.

Olu Makinde (1984) **Fundamentals of Guidance and Counselling**. London:Macmillan Publishers Ltd

Omardin Ashaari (1996) **Pengurusan Sekolah.Suatu Panduan Lengkap** Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributions Sdn.Bhd.

Othman, A.H. & Bakar,S.B. (1993) **Guidance, counseling and Counselor education in Malaysia (dalam A.H. Othman,& A.Awang, Counseling in the Asia-Pacific Region**. Westport,CT: Greenword Press.

Podemski,R.S., & Childers, J.H.,Jr. (1980) Psychological Contracting for the Counselors's Role: Procedures for Counselors and Principals **The School Counselor. 29(3), 183 – 189.**

Rogers, C.R.(1942) **Counseling and Psychotherapy**. Bonston:Houghton Mifflin

Rochman, S. (1977) **Behavior Theraphy. Di dalam B. Berenson dan R Carkhuff (Ed) Sources of Gain in Counseling and Psychotherapy.** New York Holt.Rinhart and Winston.

Rohany Nasir (1993) Peranan Kaunselor Dalam Organisasi. **Majalah Psikologi Bil.13 53-63**

Shamsuddin Hussin (1989) **Impact of counselor education Programmes in Malaysia: A Study of guidance and counseling services in secondary schools**. (Tidak diterbitkan) Canada:University of Toronto.

Schmidt J.J. (1996) **Counselling in Schools:Essential Services and Comprehensive Programs Second Edition**. Massachusetts:Allyn And Bacon.

Shertzer, B. & Stone, S.C. (1974). **Fundamentals of Counseling.** Boston:Houghton Mifflin Company

Studer J.R., & Allton R.A., (1996) The Professional School Counselor: Supporting and Understanding the Role of the Guidance Program. **NASSP Buletin. V80 n581 53 – 60.**

Suradi Salim (1996) **Bimbingan dan Kaunseling**. Kuala Lumpur: Utusan Publications & Distributors Sdn.Bhd.

Tolbert, E.L. (1959). **Introducing To Counseling**. New York: Mc Graw Hill.

Tuckman, B.W. (1978) **Conducting Educational Research 2nd Ed**. USA: Harcount B.J.Inc.

Uma Sekaran (1997). **Research Methods For Business: A Skill Building Approach**. New York: John Wiley & Sons Inc.

Wittmer,J.,& Loesch,L. (1975)Teacher/Counselor Relationship: A Comparison of Elementary and Secondary Schools. **Elementary School Guidance and Counselling 9(3),188-194**

Zoyah Nordin (1989) **Kajian tentang tanggapan pentadbir, guru kaunseling dan guru-guru terhadap program bimbingan dan kaunseling di sekolah-sekolah menengah Negeri Selangor.** Latihan ilmiah yang tidak diterbitkan. Fakulti Pendidikan Universiti Malaya

Zulfarena Mat Rasidi (1992) **Masalah pekerja serta persepsi mereka terhadap perkhidmatan kaunseling di dalam organisasi**: Satu kajian kes di Bank Negara Malaysia. Latihan ilmiah yang tidak diterbitkan. Bangi:UKM

Zuraidah Abdul Rahman (1989). **Anda OK:Mengenali Analisis Transaktional Dalam Pengurusan**. Kuala Lumpur: Times Books International